

Mogelijkheden voor een links alternatief in Vlaanderen en Wallonië

Een interview met Michel Godard

Michel Godard is hoofdredacteur van Cahiers marxistes. We hadden met hem een gesprek op 1 februari 2003 over de mogelijkheden voor een links alternatief voor het huidige neoliberale beleid van de Paars-Groene coalitie.

André Mommen: Maakt een Paars-Groene coalitie het formuleren en vormen van een links alternatief in België niet onmogelijk? Wordt dat ook zo ervaren in de linkse kringen van Brussel en Wallonië?

Michel Godard: Het probleem daarbij is volgens mij dat dat zo niet wordt gevoeld in de linkse kringen van Brussel en Wallonië, omdat daar er verschillende andere politieke krachten en krachtsverhoudingen werkzaam zijn dan in Vlaanderen. Ook doordat Ecolo sinds 1999 zich links profileert en sinds 1999 ook in Brussel een nogal belangrijke partij is geworden. (Ecolo haalde in Wallonië 18,3% en in Brussel 21,4% van de stemmen.) De discussie neemt daar dan ook een heel andere wending.

Natuurlijk is men er niet van overtuigd dat de Paars-Groene regeringscoalitie een alliantie is van *la gauche plurielle*. Sommige mensen zeggen zelfs dat het een alliantie is van *la droite plurielle*. Er is dus veel kritiek.

Maar terzelfder tijd was het succes van Ecolo bij de verkiezingen van 1999 een succes van de linkse koers, bijvoorbeeld voor een groot gedeelte van de christelijke syndicale wereld en de MOC, na het mislukken van de SeP-operatie. Ook de PS werd daardoor verplicht zich nu veel linkser dan daarvoor te profileren, ook al kun je dat daarom nog zeker niet radicaal-links noemen.

André Mommen: Waaruit blijkt deze meer linkse koers van de PS?

Michel Godard: Uit de positie die de socialisten innemen in de ethische kwesties: het homohuwelijk, de softdrugs, opvangcentra voor asielzoekers, het migrantenstemrecht ... maar ook in haar houding ten opzichte van de oorlog in Irak. Op al deze vlakken nemen de PS-parlementariërs posities in die nauw aansluiten bij die van Ecolo. Ze worden naar links getrokken. Wat dan echter weer doet twifelen of die linkse opstelling wel oprecht is, is hun zwakke verdediging van de openbare diensten. Men meent dat beide – PS en Ecolo – in het geval van Belgacom, Sabena, NMBS ... meer zou kunnen doen. Op dat vlak is er een probleem van geloofwaardigheid bij een gedeelte van de mensen. Met haar regeringsdeelname is Ecolo er ook niet in geslaagd om zwaar door te wegen. Er bestaat ook twijfel rond de maakbaarheid van sommige zaken. De vraag is dan ook of Ecolo niet verzwakt uit de volgende verkiezingen zal komen.

Koen Dille: In Vlaanderen is er een strijd tussen VLD en CD&V om de sterkste partij te zijn. In Wallonië is de sterkste partij nog steeds de PS en is de CDH verwaarloosbaar. Nu is er een Paars-Groene meerderheid, maar electoraal verlies van de SPA of Agalev kan daar makkelijk verandering in brengen.

Michel Godard: Ik heb de indruk dat een sleutelement bij de volgende verkiezingen in Vlaanderen gaat zijn: wat gebeurt er met Agalev? Blijven ze onmisbaar om de huidige coalitie aan het bewind te houden? Gaan zij verliezen of stemmen winnen? Dat is waarschijnlijk ook de sleutel voor

de vorming van een federale regering. Aan Waalse kant geldt zo iets ook, maar niet in die mate. Ik denk dat het beter zou zijn dat de PS niet al te zeer wint en dat Ecolo niet te veel verliest, zodat zij verder zullen moeten samenwerken. In dat geval zal weinig manoeuvreerruimte zijn voor een regeringsalternatief zonder Ecolo. Dit zal waarschijnlijk de inzet van de verkiezingen in Wallonië worden: paars alleen of Ecolo of de christendemocraten in de regering. Een regering met deze laatste zal natuurlijk geen linkse regering zijn. Nu is het echter bijna niet meer mogelijk om in Wallonië de oude alliantie tussen socialisten en christendemocraten opnieuw tot stand te brengen.

Koen Dille: Is het wel zo dat een regering met Ecolo linkser is? Wat Vlaanderen betreft, kan men daar aan twijfelen.

Michel Godard: Ik denk, vrij objectief gesproken, van wel. Ecolo toont zich op alle vlakken veeleer links dan rechts. Ten tweede, een belangrijk deel van het electoraat van Ecolo komt zeker van links. En, ten derde, uit Ecolo's praktijk van de laatste jaren blijkt dit ook. Een deel van het succes van Ecolo vloeit voort, weliswaar meer in Brussel dan in Wallonië, uit de wijze waarop ze zich gepositioneerd heeft. Vooral in de internationale politieke kwesties was dit frappant, ook voor wat Europa betreft. Ze stellen voorwaarden voor de uitbouw van Europa. Ook in de affaire Israël - Palestina of ten opzichte van de oorlog in Irak nemen ze een linkse positie in. Daarin zijn ze veel duidelijker dan de PS. Ook wat het huidige democratievraagstuk betreft, werpt Ecolo zich op als de grote verdediger van de basisdemocratie. Bij Ecolo kent men geen stalinisme van het bureaucratisch apparaat zoals bij de socialisten. De basisdemocratische opstelling breekt met de oude 'linkse' traditie. Het politieke bewustzijn van de meeste aanhangers van Ecolo is wel niet voortgesproten uit klassentegenstellingen die verbonden zijn met hun economische positie, maar uit een bewustwording van de ecologische problemen. Bij hen gaat het om vragen zoals: kan men een economische ontwikkeling hebben die wel rekening houdt met de natuur en het milieu? Is zo iets te combineren met de winstlogica van een kapitalistische economie? Ook al wordt dit niet direct verwoord in termen die aangereikt worden door de grote denkers uit de geschiedenis, en ook al neemt men niet direct een expliciet antikapitalistische positie in, toch is hun discours over de openbare diensten

en de rol van de staat de laatste tijd sterk gewijzigd. Ecolo heeft het libertaire discours daarover verlaten. Zeer duidelijk zie je dat bij het thema onderwijs. Het onderwijs wordt nu bedreigd door economische maatregelen. De grote strijd werd hier voornamelijk gevoerd door de leerkrachten, zeer zeker de socialistische, die zich echter door de PS in de steek gelaten voelden. Wat de niet-industriële thema's betreft, stelt Ecolo zich dus links op, en moet ze daarin door de PS worden gevolgd. De PS heeft wel een populaire basis, maar toen de socialisten zagen dat ze hun aanhang onder de mensen uit de openbare diensten, de vakbonden, het onderwijs, de sociaal-culturele wereld ..., verloren, zagen ze in dat ze meer naar links moesten opschuiven.

Koen Dille: Dus op het economisch vlak is Ecolo minder geprononceerd links.

Michel Godard: Ja, op het eerste gezicht bestaat er voor economische thema's misschien een iets kleinere gevoeligheid. Er zijn binnen Ecolo geen klassieke verbindingen met een vakbond, zoals die wel bestaan tussen de PS en de FGVB. Ecolo beschikt niet over een eigen zuil die zijn troepen kan mobiliseren. Ecolo lijkt misschien daarom iets minder gevoelig voor bepaalde economische thema's. Maar wat de verdediging van de sociale zekerheid betreft, is haar houding zeer duidelijk. Maar het is eerder een kwestie van tactiek ... Het succes van een partij bij verkiezingen hangt nu ook meer af van de media en de marketing dan van het gebruikte discours.

André Mommen: Kan men zeggen dat op gouvernementeel vlak Paars-Groen onder invloed van Ecolo een meer linkse koers vaart?

Michel Godard: Wat de regeringspraktijk betreft is de macht van de linkse partijen binnen de meerderheid natuurlijk beperkt. Het gevoel binnen Ecolo is dikwijls dat men geen grote invloed kan uitoefenen op deze regering, en dat een verdere regeringsdeelname dan ook soms zwaar in twijfel werd getrokken. De regeringsleden van Ecolo worden ook bijna voortdurend op de korrel genomen: ze zouden niet competent zijn. Het is duidelijk dat men binnen deze coalitieregering niet alles ineens kan veranderen. Het is een werk van lange adem.

André Mommen: Ecolo en de PS zijn bij de verkiezingen concurrenten. Ze vissen in dezelfde vijver. Kan Ecolo op tegen de macht van de PS in Wallonië? Blijft de PS oppermachtig? In welke mate kan de PS Ecolo opeten? Elio Di Rupo komt met allerlei thema's die Ecolo ook moeten aanspreken, zoals het participatief budget.

Michel Godard: Als je ooit eens Bergen bezoekt, dan zul je merken hoe machtig Elio Di Rupo daar is. Het is cliëntelisme niet op het niveau van een kruidenier maar op dat van een supermarkt. Hij is alomtegenwoordig. Je kunt er geen boom planten zonder zijn rechtstreekse of onrechtstreekse goedkeuring. Het is een baronie op industriële schaal en op mediatieke leest geschoeid. Hij zal u wel over de linkse Braziliaanse president Lula spreken, maar hij zal intussen in Bergen zijn macht nog altijd op de oude wijze uitoefenen. Er bestaat bijvoorbeeld een Magelaenplan om de RTBF te herstructureren, waarbij men de kaders wil spreiden over Brussel, Luik, Namen ... maar onder druk van Di Rupo is Bergen ook in dat lijstje opgenomen. Hij gebruikt daarbij wel de moderne symboliek van het participatieve budget. Dit klassieke type van bureaucratie en die vérgaande macht van de nomenclatura roepen weerstand op en verklaren het succes van Ecolo. Dat zijn ook de elementen die maken dat Ecolo zich links blijft profileren. Het beeld dat PS Ecolo kan opeten, komt eerder uit de oorlog in de media, waarbij men geen rekening houdt met de werkelijke dynamiek. De linkerzijde kiest dikwijls impliciet voor de polarisatie: links tegenover rechts. Zelf vind ik dat niet zo evident. In landen zoals de VS of Groot-Brittannië heeft men daar wel een grote historische ervaring mee, maar met het gevolg dat je daar twee centumpartijen hebt, die beide ongeveer hetzelfde voorstaan en doen, en die daardoor het linkse perspectief beperken. Vroeger hadden we in België een systeem met drie traditionele partijen. In de sociale beweging ziet men drie krachten optreden. Na de Tweede Wereldoorlog stelden de christen-democraten zich in het centrum op. Maar aan de Franstalige kant is dit voorbij: de PRL is erin geslaagd zich in het centrum te nestelen. Door Louis Michel scharen ze zich makkelijker achter progressistische linkse voorstellen, ze vertegenwoordigen zeker niet meer radicaal rechts. Ze proberen ook Ecolo wind uit de zeilen te nemen. Daarom vind ik een schema met vier partijen veel interessanter. Als men twee linkse en twee rechtse partijen heeft, dan kan iedereen zich ten opzichte van de anderen beter positioneren. Op die manier heb je tenminste geen rechts centrum dat in feite niet weet wat te doen.

Koen Dille: Ziet u Ecolo als een zweeppartij?

Michel Godard: Bij een zweeppartij denkt men toch aan een kleine partij die nooit aan een regering zal deelnemen, of niet soms? "Beweging en geen echte partij", dat was de uitsluitingstrategie van de drie traditionele partijen, en van de PS in het bijzonder tot in 2002. Ecolo valt daar toch niet meer onder. Ik denk dat men moet streven naar twee grote linkse partijen. Binnen de politieke wetenschappen spreekt men over het bestaan van drie traditionele zuilen. Voor mij is dat geen wetenschappelijke evidentie, maar eerder een ideologisch discours, waarbij alles wat niet tot één van de drie behoort, wordt genegeerd; het is een reproductiemiddel van de status quo.

Als je werkt met het veel interessantere schema van vier stromingen, zal het linkse discours zich meer moeten en beter kunnen ontwikkelen. Zoiets zou betekenen dat links niet zomaar kan weggeveegd worden. Daardoor kun je ook beter het verschil tussen centrumrechts en radicaal-rechts onderscheiden. In tegenstelling tot een tweepartijensstelsel, waar de verschillen in feite vervagen, zal zo'n vierledig schema de verschillen duidelijker maken.

André Mommen: Bestaat er niet eenzelfde probleem met Ecolo als met Agalev, namelijk dat ze hun basis hebben bij de reproductieve staatsapparaten (onderwijs, sociaal-culturele sector, maatschappelijke werkers, ...). Deze postmoderne kiezers maken slechts 15 procent van het kiezerspubliek uit. Er is dus een 'natuurlijke' bovengrens aan het kiesresultaten voor de Groene partijen.

Michel Godard: Dat geldt misschien wel nog voor Vlaanderen, maar in Wallonië liggen de zaken toch anders. In Wallonië wordt een belangrijk deel van de basis van Ecolo gevormd door christelijke syndicale kringen. Dat geeft dan soms wel wat problemen als je op de traditionele manier naar de linkerzijde in Wallonië kijkt. Maar is het onderscheid laïcisme - kerkelijk nog relevant? Ook bij het onderwijs - zie het succes van SEL-SETca! Soms ook heeft men nog een erg ouvriëristische visie op 'links' en de 'arbeidersklasse', of breidt men deze categorieën ook uit tot de nieuwe soort loonarbeiders die in grote mate het kiezerspubliek van Ecolo uitmaken. Objectief bekeken behoren die mensen natuurlijk evenzeer tot de arbeidersklasse. Ze vormen in feite het moderne proletariaat, de nieuwe arbeidersklasse, die haar strijd echter niet meer in de fabriek voert. Maar de traditionele arbeidersklasse kalft af: er zijn geen mijnwerkers meer, en straks bijna geen

metaalarbeiders, ... Het probleem van de verhouding tussen arbeid en kapitaal geldt evenzeer voor mensen die niet in een blauwe overall werken. De arbeid is ook veranderd. Ik geloof dus niet dat Ecolo als limiet 15 procent heeft. Er bestaat een grotere massa mensen die zich herkennen in het discours van Ecolo. Ook mensen die voor het openbaar vervoer opkomen, voeren een soort klassenstrijd, ook als ze daar niet meer het klassieke stakingswapen voor gebruiken. We herinneren ons de syndicale ervaringen van de jaren '60 en '70. Ecolo is daarvoor beter geplaatst. Daarbij moet men dan ook weer niet vervallen in de mythologie van de anti- of niet-ecologisch bewuste arbeider die "alles" van zijn job, fabriek en baas zou aanvaarden. Ecolo blijkt in Wallonië de arbeidersklasse in de ruime betekenis van het woord aan te spreken. Dat maakt ook een verschil met Vlaanderen, waar de socialistische partij haar arbeidersbasis – gedeeltelijk? – aan het Vlaams Blok verliest.

Koen Dille: Welke linkse thema's bespeelt Ecolo in dat verband?

Michel Godard: Een van de thema's waarmee Ecolo bij een gedeelte van links goed gescoord heeft, is de kwestie van de mensenrechten en het verband met de migratie. Ecolo heeft zich als eerste en enige daarop geprofileerd. De PS moet haar daarin volgen ... ook al heeft deze partij een stevige voet in huis bij de migranten in Wallonië, toch rapper en gemakkelijker dan in Brussel.

Koen Dille: In Vlaanderen, niet het minst in de socialistische partij natuurlijk, hoor je voortdurend het ideologische discours van Frank Vandenbroucke over de 'actieve welvaartsstaat', waarin nogal moraliserend het verband wordt gelegd tussen je recht op sociale zekerheid en je burgerplichten. Is dat ook een discussiepunt in Franstalig België?

Michel Godard: Daar zijn bij ons enkel de liberalen mee bezig; voor de andere partijen is dat onbespreekbaar. Het recht op sociale zekerheid ligt aan de basis van de traditie van de linkerzijde. Het is ons gemeenschappelijk recht, omdat wij daar allemaal voor betalen. Daarvoor blijft het solidariteitsprincipe tussen de generaties gelden. In de PS en in Ecolo is men tegen de individualisering van het recht op sociale zekerheid. Ecolo hanteert ook daar geen expliciet antikapitalistisch discours, maar in haar praktijk is Ecolo hier wel links.

(Redactie: Guy Quintelier)